

“One Welfare: Animal Assisted Interventions”

Startdocument

1. Achtergrond en aanleiding

Animal Assisted Intervention (AAI) is een interventie bij mensen met een fysieke en/of mentale beperking met behulp van dieren en zijn of haar begeleider. Het uiteindelijke doel van de interventie is om vooruitgang te krijgen in een persoon zijn fysieke, sociale, emotionele en cognitieve functioneren. In de literatuur zijn er voorzichtige aanwijzingen over een positief effect van AAI op mensen, maar er is een gebrek aan kwalitatieve studies. Veel aandacht wordt geschonken aan de positieve invloeden die de dieren mogelijk hebben op het welzijn van de mens en de mogelijkheden die er zijn om dieren in te zetten ten gunste van de mens. Hoe het gesteld is met het welzijn van de dieren die ingezet worden bij AAI weten we niet precies, aangezien ook hier onvoldoende kwalitatieve studies naar gedaan zijn.

De Raad constateert dat het aantal activiteiten rondom ‘Animal Assisted Interventions’ (AAI) de laatste jaren lijkt te zijn gestegen. Zo waren er in het jaar 2000 een ruime 200 zorgboerderijen in Nederland, nu zijn dit er meer dan 1000 volgens de Federatie Landbouw en Zorg. Ook de organisaties KNGF geleidehonden en Hulphond Nederland laten groei zien. Zo zegt het jaarverslag van KNGF geleidehonden in 2010 dat er 451 actieve combinaties in Nederland aanwezig zijn. In 2016 is dit aantal gestegen naar 652 actieve combinaties. De jaarverslagen van Hulphond Nederland zeggen, dat in 2014 er 2.000 sessies therapie met honden toegepast zijn bij kinderen, dit aantal is in 2016 gestegen naar 3.300 sessies. Ook lijkt er een stijging te zijn van overige organisaties die AAI toepassen. Helaas zijn daar niet of nauwelijks statistieken over te vinden, aangezien deze branche vaak niet georganiseerd is. Er zijn namelijk geen specifieke regels waar deze organisaties aan moeten voldoen om AAI toe te passen. Dit geldt zowel voor de mensen die AAI toepassen als voor de dieren die ervoor worden gebruikt. Dit terwijl er met dieren gewerkt wordt en met een kwetsbare groep mensen.

One Welfare is een relatief nieuw concept dat recent is geïntroduceerd. Het concept ligt in het verlengde van het One Health principe dat sinds het begin van deze eeuw meer aandacht heeft gekregen. Gezondheid is slechts één van meerdere factoren die bepa-

len of een dier in een staat van welzijn verkeert. Het concept One Welfare erkent dat dierenwelzijn, biodiversiteit en het milieu in relatie staan tot het welzijn van de mens. Een hond die wordt ingezet bij therapie welke niet goed wordt verzorgd, angstig gedrag vertoont, agressief gedrag vertoont en/of lichamelijke ongemakken heeft is mogelijk in zijn welzijn aangedaan en zal mogelijk het werk niet goed en/of veilig uit kunnen voeren. Dit heeft weer een impact op de persoon die deze vorm van therapie zou ontvangen. Een ander voorbeeld van One Welfare is de relatie die bestaat tussen huiselijk geweld en dierenmishandeling. Lockwood en Arkow (2016)¹ beschrijven deze relatie uitgebreid in hun rapport. Gedacht vanuit het One Welfare principe, zou er een connectie bestaan tussen het welzijn van dieren die gebruikt worden bij AAI, de mensen die AAI ontvangen en de omgeving. Is er voldoende aandacht voor dit wederzijds welzijn?

¹ Lockwood, R. & Arkow, P. (2016). *Animal Abuse and Interpersonal Violence: The Cruelty Connection and Its Implications for Veterinary Pathology*. *Veterinary Pathology*, Vol. 52(5), 910-918.

2. Doel- en vraagstelling

De RDA wil zijn visie geven over het gebruik van hulpdieren ten behoeve van het welzijn van de mens. Tevens wordt er gekeken hoe het dierenwelzijn, met het oog op One Welfare, gewaarborgd kan worden. De centrale vraag die in deze zienswijze behandeld gaat worden is: "Wat is er nodig om Animal Assisted Interventions op een verantwoorde wijze te beoefenen waarbij het welzijn van mens en dier gewaarborgd blijft?"

3. Afbakening

De RDA doet zelf geen onderzoek naar effectiviteit van behandelingen. Om het beeld toch te kunnen schetsen en de stand der kennis te kunnen opmaken, wordt er een literatuurstudie gedaan en worden er interviews met experts gehouden.

Het volgende zal worden besproken in de zienswijze:

Hoofdvraag: "Wat is er nodig om Animal Assisted Interventions op een verantwoorde wijze te beoefenen waarin het welzijn van mens en dier gewaarborgd blijft?"

Deelvragen;

1. Definiëring Animal Assisted Interventions en situatieschets in Nederland.

2. Mogelijke welzijnsissues gebaseerd op wetenschappelijke literatuur en interviews.
 - a. Wegen eventuele welzijnsissues op tegen de voordelen die mensen van AAI ervaren?
3. Wat is er nodig om het dierenwelzijn te waarborgen bij Animal Assisted Interventions?
 - a. Vergelijking met andere landen.
 - b. De mogelijkheid tot een certificeringssysteem.
 - c. Welke rol kan de overheid spelen op dit gebied?
4. Tot slot behandelen wij in de zienswijze de morele vraag: "Is het wenselijk dat dieren ingezet worden voor Animal Assisted Interventions?"

4. Planning

Fase 1. Voorbereiding en literatuurstudie

Planning: juni 2018, resultaat: definitief startdocument

Fase 2. Consultering forum en eventueel externe experts

Planning: juni-najaar 2018, resultaat: Concept zienswijze

Fase 3. Bijeenkomst stakeholders

Planning: najaar 2018, resultaat: bijeenkomst stakeholders

Fase 4. Definitieve zienswijze & communicatie

Planning: Eind 2018, begin 2019

5. Samenstelling forum

- **Dr. N. (Nienke) Endenburg (voorzitter)**

Nienke Endenburg is GZ-psycholoog en universitair docent aan de Universiteit Utrecht, faculteit Diergeneeskunde, departement Dier in Wetenschap en Maatschappij. Zij doet onder andere onderzoek op het gebied van de relaties tussen mensen en dieren. Nienke Endenburg heeft een speciale interesse in de invloed van dieren op de ontwikkeling van kinderen, honden-, katten- en paardengedrag, dierenwelzijn, huiselijk geweld en dierenmishandeling. Tevens is Nienke Endenburg docent in ons buurland Duitsland waar zij lesgeeft in ontwikkeling van kinderen, Animal Assisted Interventions en rouwverwerking aan het Institut für Soziales Lernen mit Tieren en is zij coördinator van het

Landelijk Expertisecentrum Dierenmishandeling.

- **W.T.A.A.G.M. (Ted) van den Bergh**

Ted van den Bergh is sinds 2006 directeur van de Stichting Triodos Foundation te Zeist en steunt in die rol projecten die met vernieuwende initiatieven bijdragen aan de ontwikkeling van een duurzame samenleving. Van 2006 tot 2010 was hij ook managing director van de Stichting Prof. Dr. Bernard Lievegoed Fonds en van 1997 tot 2005 private banker bij de Triodos Bank. Daarvoor was hij teammanager sales bij Centraal Beheer Achmea.

- **Dr. L.J.A. (Len) Lipman**

Len Lipman is universitair hoofddocent aan de Universiteit Utrecht, faculteit Diergeneeskunde, departement Institute for Risk Assessment Sciences, divisie Omgeving Epidemiologie/Veterinaire Volksgezondheid. Len is verantwoordelijk voor de educatie van de thema's voedselveiligheid, zoönose en microbiologie. Daarnaast begeleidt hij PhD studenten in hun onderzoek en coördineert hij het onderwijs dat gegeven wordt op het departement.

- **Drs. R.A. (Ruud) Tombrock**

Ruud Tombrock is Executive Director for Europe van de Humane Society International, de grootste globaal opererende dierenwelzijnsorganisatie. Van 2011 tot 2013 was hij directeur van World Animal Protection Nederland (toen nog WSPA), eveneens een wereldwijde organisatie die opkomt voor het beschermen van dieren. Begin 2013 werd hij benoemd tot Europa-directeur. Ruud werkte verder negen jaar bij het Nederlandse Rode Kruis als lid van het nationale managementteam.

Naast de leden van de RDA wordt [Hans Hopster](#) aan dit forum toegevoegd. Hans Hopster is senior onderzoeker Dierenwelzijn bij Wageningen UR Livestock Research en sinds 2003 Lector Welzijn van Dieren bij Van Hall Larenstein, University for Applied Sciences. Belangrijke onderwerpen waar hij als onderzoeker en als lector aan werkte zijn de dossiers Welzijn van Circusdieren, een Nulmeting Dierenwelzijn in vier opleidingen van het MBO Groen, Denken over Dieren en een onderzoek naar waardenoriëntaties en waardenafwegingen van kopers/houders van 'risicovolle' dieren.

6. Ondersteuning

Ondersteuning wordt verzorgd door ir. M. (Marc) Schakenraad (algemeen secretaris) en D. (Daniëlle) Hartman, MSc (adjunct secretaris) van het RDA bureau. Daarnaast wordt waar nodig inzet van externe deskundigen (buiten de RDA) ingezet.

Na vaststelling van dit startdocument door de voorzitter is het openbaar en wordt het geplaatst op de site van de RDA, www.rda.nl.

Den Haag, 15 augustus 2018

Raad voor Dierenaangelegenheden